

Brent A. Strawn (ur.)

Biblija i potraga za srećom

New York: Oxford University Press, 2012., 430 stranica

Uz ovako izravan naslov, potencijalni čitatelj se ne mora pitati o čemu govori ova knjiga. Onima koje zanima što Biblija ima za reći o sreći i o potrazi za njom bit će osobito teško spustiti ovu knjigu na policu i potražiti bolje štivo.

Sadržaj je, sasvim logično i očekivano, razdijeljen u tri cjeline. Prva cjelina bavi se Starim zavjetom, druga Novim zavjetom, a treća iskoračuje izvan okvira biblijskog kanona i povezuje biblijske podatke s drugim relevantnim disciplinama.

U ove tri cjeline knjiga obrađuje ovu temu opširno, ali i učinkovito. Poglavlja koja se bave Starim zavjetom obrađuju teologiju stvaranja (str. 33-55), Peto-knjižje (str. 57-73), proroke – u vidu istraživanja Izaije kao tipičnog predstavnika (str. 75-94), knjigu Psalama (str. 95-115) i mudrosne knjige (str. 117-135). U Novom zavjetu ćemo istraživati sreću proučavanjem blaženstava u evanđeljima (str. 141-167), Lukinog teksta u Djelima apostolskim (str. 169-185), Pavlovih spisa (187-201) i apokaliptične literature – bez ograničenja na Otkrivenje i uz kratki osvrt na međuzavjetne apokrifne tekstove (str. 203-224). Most između istraživanja kanona i njegove primjene u drugim disciplinama – sistematskoj teologiji (str. 229-247), praktičnoj teologiji (str. 249-261) i savjetodavnoj psihologiji (str. 263-286) – ugrađen je u treću cjelinu. Djelo završava pogovorom (str. 287-322), koji nastoji povezati sve točkice u potpunu sliku, nakon čega slijedi vrlo koristan dodatak (str. 323-370) – biblijski leksikon o sreći (koji ne obuhvaća samo pojavljivanje riječi kao što su “radost”, “sretan”, “blagoslovljen” itd). Ako ništa drugo, sam dodatak je dovoljan razlog za kupnju knjige.

Iako se obećanje o obrađivanju tematike sreće u Bibliji može činiti kao gotovo nemoguć ili iznimno težak zadatak, ova knjiga ne razočarava i ispunjava obećanje koje se nalazi na koricama. Glavni razlog za ovakav uspjeh mogao bi biti nešto što Brent Strawn smatra jedinstvenom prirodom ovog djela, a to je postavljanje Biblije na prvo mjesto (str. 8 i 23). Sam urednik u uvodu priznaje da se potraga za srećom u Bibliji može činiti opasnom. Opasnost se prvenstveno krije u samoj definiciji sreće. Povijest proučavanja traganja za srećom jako je duga. Postavljajući temelje za ono što slijedi, uvod nam pruža kratki pregled utjecaja drevne filozofije (preko Aristotela) i moderne pozitivne filozofije o suvremenom shvaćanju čimbenika sretnog života i načina na koje ljudi mogu ostvariti takav život. Materijal iznesen u uvodu trebao bi pomoći svakome tko želi započeti s proučavanjem ove teme, a ne posjeduje nikakvo predašnje znanje o tome.

Gotovo sva poglavlja u knjizi nastoje ili pronaći ravnotežu između hedonističkog i eudajmonističkog gledišta o sreći, ili otkriti neko gledište koje je (u većoj mjeri) biblijsko. Hedonističko gledište govori da je sreća subjektivno, inter-

no, ovosvjetovno uživanje u zdravlju, bogatstvu i drugim (uglavnom) tjelesnim zadovoljstvima. S druge strane, eudajmonizam je povezaniji s transcendentnim vrijednostima i trajnim (ili čak budućim) uživanjem u holističkom blagostanju. Začudo, rezultat potrage u ovoj knjizi ukazuje na to da su oba oblika prisutna u stajalištima biblijskih pisaca.

Prednost ove knjige je u tome što može pružiti čitatelju širu sliku prikaza sreće u svakom dijelu Biblije gdje se o njoj govori. Primjerice, doživljaj čitanja Izaije, Psalama i Propovjednika više nikad neće biti isti za čitatelje ove knjige. Sve tri cjeline Svetog pisma uglavnom se promatraju prilično negativno. Ova knjiga mijenja takvu percepciju, osobito kad je riječ o Propovjedniku, čiji opis potrage za srećom nije ni nalik tmurnom i očajnom pogledu na život bez nade, koji se nameće čitatelju po prvom čitanju Koheletovih riječi.

Još jedna korist od čitanja ove knjige jest potpunije razumijevanje povezanosti između Božje sposobnosti za sreću i njegove želje da i čovjek bude sretan, te čovjekove potrage za srećom. U tom smislu nam poglavlja koja su napisali Fretheim ("Bog, stvorenje i potraga za srećom", str. 33-55) i Charry ("Nužnost božanske sreće", str. 229-247) mogu biti vrlo zanimljiva i korisna.

Jedna zanimljiva nit povezuje gotovo sva poglavlja koja nam donose novoza-vjetno učenje o sreći. I Luka i Pavao dijele viziju sreće koja je (ništa čudno) prisutna i u apokaliptičnoj literaturi. Matej se pridružuje Luki sa svojim paralelnim izvješćem o blaženstvima i pokazuje kako se ni Isusovo stajalište nije razlikovalo. Ključni element u svim ovim gledištima je dvojna priroda sreće kod osobe koja slijedi Krista: osoba može sada iskusiti sreću (iako Isus uravnotežuje ovo s upozorenjima o progonstvima i odbacivanju), ali daleko više u životu koji će doći. Ovakva priroda sreće odražava i povezana je s prirodom Kristovog kraljevstva, koje već jest, ali još nije (u svoj punini).

Fusnote su korisne zato što nude dodatni uvid, a pritom osnovni tekst ostaje jednostavan za čitanje. Uz to, one upućuju čitatelje na članke i monografije što dodatno rasvjetljuju pitanja kojima se ova knjiga bavi.

Konzervativniji čitatelji knjige mogli bi prigovoriti prilično liberalnim pogledima na Bibliju, osobito opetovanom preispitivanju autorstva izvjesnih biblijskih knjiga (što neki smatraju napadom na doktrinu nadahnuća Svetog pisma) uz korespondirajuće vjerovanje u kasnije vrijeme pisanja te stalne pokušaje integriranja sekularne psihologije u Bibliju (što se može protumačiti kao napuštanje doktrine dostatnosti Svetog pisma).

Zatim, knjiga bi mogla biti nezanimljiva čitateljima koji žele razumjeti biblijsko učenje o sreći, ali nisu upućeni u psihologiju i filozofiju, jer bi im na mahove mogla biti suviše stručna (osobito treća cjelina). I dok će prve dvije cjeline, koje se bave Starim i Novim zavjetom, zadovoljiti širu publiku, posljednja cjelina cilja na nešto manju publiku.

U zaključku, ova knjiga može biti korisna mnogim teolozima, propovjednicima i svim kršćanima koji žele dublje zaroniti u Božju riječ. Njezina vrijednost je na visokom akademskom nivou, koji ipak ne umanjuje njezinu praktičnost. Vrlo pronicava i poticajna, ova knjiga nudi vrlo mnogo. Pa ipak, savjetujemo potencijalne čitatelje da je, iz navedenih razloga, čitaju s razumijevanjem. Ipak, dobrobiti ove knjige odnose prevagu nad štetom koju bi mogla izazvati njezina nekonzervativna stajališta. Ako ništa drugo, čitatelji mogu biti svjesniji koliko se sreće nalazi u Bibliji. Čitanje Božje riječi više nikad neće biti isto.

Mario Kushner

Preveo s engleskoga Davor Edelinski

Jasmin Milić

Povijest reformirane crkve u Hrvatskoj s posebnim osvrtom na reformiranu župu u Tordincima 1862-1952.

Visoko evanđeosko teološko učilište u Osijeku i Protestantska reformirana kršćanska crkva u Republici Hrvatskoj, Osijek, 2014.

Jasmin Milić, autor ove knjige, prihvatio se izazovnog zadatka: sažeto i pristupačno prikazati povijesni razvoj protestantizma s posebnim osvrtom na kalvinizam u Slavoniji i najstarije protestantske crkve u Hrvatskoj, Reformirane crkve u Tordincima. Ova je tema do sada relativno malo istraživana premda u Hrvatskoj postoje autori koji se bave istraživanjem povijesti reformiranih crkava kao što su Ivan Konstrenčić, Mijo Mirković, Franjo Bučar, Alojz Jembrih, Nikola Crnković, Stanko Jambrek te drugi.

Jasmin Milić je biskup i sufragan Protestantske reformirane kršćanske crkve koja ima status misijske dijeceze unutar Reformirane episkopalne crkve SAD (Anglikanska crkva Sjeverne Amerike). On je također i znanstvenik koji se već duže vrijeme bavi istraživanjem kalvinističke crkvene povijesti na našem tlu. To potvrđuju i njegove već objavljene knjige *Reformirana župa u Tordincima (prošlost i sadašnjost)*, *Tko je bio Jean Calvin*, *Povijesno-pravni razvoj reformiranih crkvenih općina u Hrvatskoj*, *Protestantska reformirana kršćanska crkva u Republici Hrvatskoj (prikaz ustrojstva, vjerovanja i djelovanja)*, *Kalvinizam u Hrvata*, *Kalvinski kanoni iz Kneževih Vinograda*, *Povijesni pregled liturgije*, *Kalvinizam na optuženičkoj klupi*, *Blagoslovljeno kraljevstvo njegovo* i brojni članci. Ovo njegovo zadnje djelo potvrđuje da su mnoga važna pitanja u ovom području još uvijek neistražena, što je bez sumnje bio dodatni poticaj za autorov